

Світлана БІЛА, Олександр БІЛИЙ
(Дрогобич, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ «СОКІЛ» У МІЖВОЄННОМУ ДРОГОБИЧІ ТА ЇЇ РОЛЬ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

В умовах повномасштабної війни в Україні, необхідності розроблення дієвих методів та шляхів формування національної безпеки та національного супротиву, актуальними цілями української освіти є переосмислення ролі у національно-патріотичному вихованні української молоді спортивних молодіжних товариств, зокрема і такого поширеного товариства як «Сокіл».

Діяльність молодіжної організації «Сокіл» у міжвоєнному Дрогобичі частково розкрита у розвідках краєзнавчого спрямування [6; 7; 9]. Однак, вказані дослідження здебільшого базуються на висвітленні найважливіших фактів з історії функціонування інституції. Натомість дослідники історії спортивного руху наголошують на поважній ролі сокільського руху у національно-патріотичному гарті галичан. Так, Б. Трофим'як акцентує, що «Сокільство корисне Батьківщині і Нації, об'єднує у своїх рядах цілий народ, організовує його, привчаючи дисципліні, плекає в народі як провідну, вказівну ідею, а не культ особи. Одиниця – ніщо» [8, 117].

О. Вацеба підкреслює, що за допомогою засобів фізичної культури, які пропагувало товариство «Сокіл» пробуджувалася національна свідомість українського народу [2, 17]. Є. Папенко зауважив, що спортивний сокільський рух став необхідною передумовою консолідації українців та підготував їх до боротьби за українську державність [4, 125]. Н. Салтан відзначає, що «фізичне виховання у сокільському русі мало не лише спортивно-оздоровчий характер, а й було потужним засобом формування громадянської зрілості, моральності та патріотизму» [5, 20]. Дослідниця акцентує, що саме через фізичний гарт, фізичну підготовку реалізовувалися завдання національно-патріотичного виховання, оскільки вони розглядалися як передумови для формування готовності до захисту рідного краю і Батьківщини [5, 20]. Систематичні спільні

тренування, стройові заняття та заняття фізичною культурою, спортивні, культурні, освітні заходи гімнастичні виступи, застосування народних ігор формували відчуття національної спадковості та ідентичності, морально-вольові якості, здатності до дій в команді, організованість, дисциплінованість, витривалість, уміння долати перешкоди, навички протипожежної та військової діяльності [5, 20-25]. Схожих думок дотримуються й інші дослідники сокільського руху [1; 3].

Багатоаспектна діяльність спортивного гімнастичного товариства «Сокіл» відновилася у міжвоєнному Дрогобичі щойно наприкінці 20-х років XX століття за ініціативою викладача української гімназії М. Байрака [7, 111]. Організація об'єднувала в основному українську ремісничу молодь Дрогобича і частину сільських хлопців, що вчилися ремісничій справі. Найбільш активною та плідною була діяльність «Сокола» у першій половині 30-х років, зокрема у період, коли осередок очолив А. Максимович [9, 593]. Секретарем товариства був В. Черевко, заступниками голови були І. Витвицький та Р. Кобилецький [9, 594]. Саме відтоді дрогобицький «Сокіл» фактично став виконувати функції повітового осередку, координуючи діяльність сокільських гнізд у Бориславі, Мразниці, Тустановичах, Східниці, Уличному, Губичах, Стебнику, Сільці [7, 112]. Активними членами товариства були 65 юнаків і 20 дівчат.

Важливою складовою діяльності дрогобицького «Соколу» були заходи, спрямовані на формування національної свідомості, зокрема походи в гори, систематичні збори, змагання, урочистості, присвячені історичним подіям, вшанування героїв визвольних змагань, популяризація української національної символіки, організація і проведення театральних вистав, лекцій, читання доповідей не тільки на спортивні, але і виховні теми [9, 594]. При цьому осередки «Соколу» співпрацювали з іншими українськими молодіжними та культурними організаціями, зокрема із «Просвітою» [6, 89].

У 1937 році у Дрогобичі відбувся повітовий сокільський зблиз. У ньому брали участь 300 сокільських «побратимів» та «посестер» з усіх гнізд повіту. Гімнастичні вправи члени товариства презентували на доволі малій площі української гімназії. Дрогобицький «Сокіл» брав участь і у регіональному зрушенні у Львові. Слід підкреслити, що дорогу туди і назад юнаки і дівчата подола-

ли пішки, що є підтвердженням єдності та ідейності дрогобицької молоді [7, 112].

Символіка дрогобицького «Соколу», зокрема девіз «Все вперед», гімн «Соколи, соколи, ставаймо в ряди» та прапор із зображеннями герба Києва та Львова, словами Тараса Шевченка «Борітеся – поборете» репрезентували соборність українських земель, національну ідентичність, гордість за минуле та впевненість у власних силах у боротьбі за національну незалежність [7, 112].

Діяльність культурно-спортивної організації «Сокіл» припинилася з початком II Світової війни. Після приходу більшовиків до Дрогобича В. Черевко разом із скарбником «Сокола» ліквідували книги діловодства і деяке майно, які розміщувалися у приміщенні «Народного дому» [9, 596]. Нова окупаційна влада відразу розпочала репресії та терор проти членів організації, зокрема і голови товариства А. Максимовича. З рядів дрогобицького «Сокола» багато свідомих юнаків поповнило лави УПА.

Отже, українська молодь, беручи участь у сокільському русі, формувала національну свідомість та ідентичність, здатність протидіяти асиміляційним впливам, готовність до організованої та консолідованої боротьби за українську державність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрухів І. Західно-українські молодіжні товариства «Сокіл», «Січ», «Пласт», «Луг». Івано-Франківськ, 1992. 78 с.
2. Вацеба О. Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. 232 с.
3. Панфілова Т. Культурно-освітні та молодіжно-спортивні товариства й організації Західної України (20–30-і роки XX століття). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Історія»*. 2014. Вип. 2 (33). С. 26–34.
4. Папенко Є. М. Український сокільський рух у Галичині (1890–1930-ті рр.) [дисертація]. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2017. 241 с.
5. Салтан Н. Гімнастично-спортивна діяльність товариства «Сокіл» наприкінці XIX – на початку XX ст. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура*. 2025. Вип. 3 (44). С. 18–27.

6. Сеньків М. Культурно-національне життя Дрогобича у міжвоєнний період (1919–1939 рр.). *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. 2011. Вип. XIV–XV. С. 338–344.

7. Слимаковський О., Кравчук Б. Виникнення та діяльність спортивно-руханкового товариства «Сокіл» у м. Дрогобич. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 1995. Вип. 1. С. 110–112.

8. Трофим'як Б. Гімнастично-спортивні організації в національно-визвольному русі Галичини (друга половина XIX – перша половина XX ст.). Тернопіль: Економічна думка, 2001. 692 с.

9. Черевко В. Руханково-спортове товариство «Сокіл» в Дрогобичі. *Дрогобиччина – земля Івана Франка*. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1973. С. 592–596.